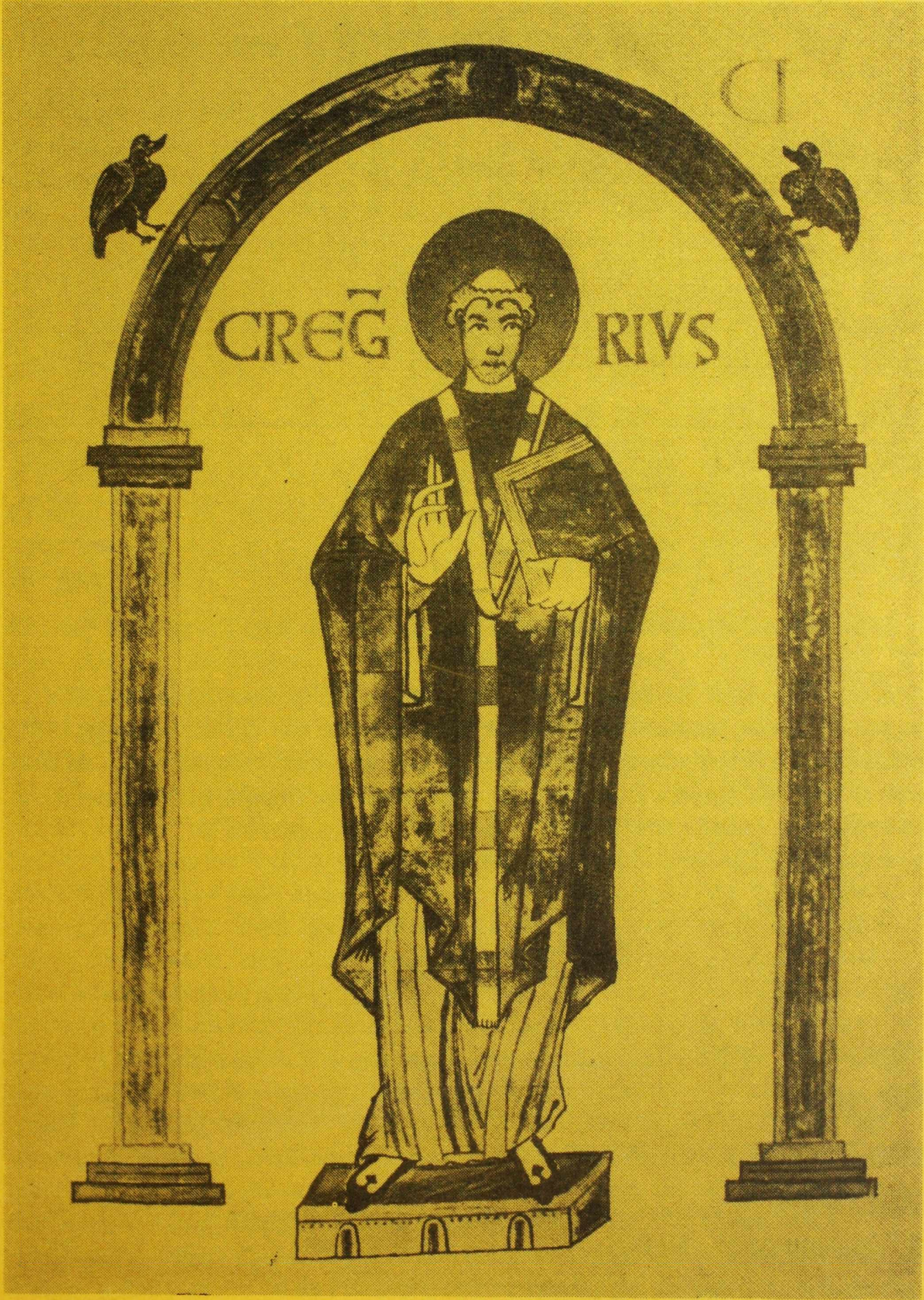

KERKORAAL

KERKORAAL

Verschijnt 4 keer per jaar
Jaargang 3 - oktober 1978

Contactorgaan van de "Amici Cantus Gregoriani".
Tijdschrift voor Gregoriaans.

Redactie: Ger Koppenens, Rens van de Laar, Jos Leenen,
Silvère van Lieshout, Jozef van Ommeren, Leo de Bruijn.

Redactie en administratie: Havenweg 2, 5735 SH Aarle-Rixtel
Tel. 04928-1512

Abonnement f 25,- per jaar overmaken op: AMRO-Bank Helmond
Rek.nr.: 42.06.65.323 Bankgiro 1111294 t.n.v. L. v.d. Laar.

Druk: Drukkerij Aarle-Rixtel B.V. te Aarle-Rixtel.

-0-

De "Amici Cantus Gregoriani" is een kring van mensen die zich verbonden weet met het Gregoriaans en door een jaarlijks terugkerende financiële bijdrage de verschijning van dit tijdschrift alsmede andere op het Gregoriaans gerichte activiteiten mogelijk maakt.
Inlichtingen op het redactieadres.

INHOUD

D'N CONTENTE MENS,	47-52
BESPREKING,	53-54
TOELICHTING BIJ DE OMSLAG,	54
MEDEDELINGEN,	55-56
GREG. INFORMATIE-AVOND,	57
SEMIOLOGIE v.h. GREGORIAANS,	58-62

D'N CONTENTE MENS voor Zondag 13 november 1977 Nr. 58

'Nen goeien morgen, samen.

Vandaag hè'k gin verhaal vur oe, zo agge da meskien van me verwacht. Nie, da'k niks te vertellen heb, mar 't zal wa brokkelig worre, denk ik, umda'k bang ben 't nie goed genoeg te kunnen vertellen. Ik wou't vandaag namelijk gère mee oe hebben over, en denken aon Theo Driessen. Vruger: mister Driessen van de St.Josephschool in die Helmondse arbeidersparochie, op d'n rooien Bult, aon de stadskaant van't kanaal.

Verleje maandag-'s aoves laot- is ie in 't St.Lambertus-ziekenhuis gestörven, en giesteren hebben we'm mee z'n allen nao 'n onvergetelijke uitvaartmis - waar ik eindelijk wir es diejen levenswèrme Dies Irae, dies illa heurde, ja en hoe! - naor 't kerkhof gebrocht. Hij waar 76 jaor jong.

Ak oe vraog of ge ooit van mister Driessen hêt geheurd, dan roepte meskien: "Van 'm geheurd? Man, ik heb bij 'm in de klas gezeten! Of: Ik heb bij 'm gezongen in 't St.Josephkoor! Er kunnen er onder oe zijn, die nie zonder trots zullen verklaren: "Van Theo Driessen? Daor hè'k nog wiemel af gehad! En nie zo zuutjes! Hij din 't wel mee overleg, mar durrum krèk goed raak! Of ik ooit in "'t Kèmerke" heb moeten komme, waar diejen stoel stond mee diejen inne, losse èrmleuning, die't ie dan es efkes over oew gespannen bruukske lee? Nee zo bont hè'k 't nooit nie bij hum gemaakt! Ik ben trouwens van 'n laoter generatie, toen ie da nie mir zo nodig ha, um de wind er onder te houwen. Ik weet d'r nog wel inne die da Kamerke zo hi gekend, mar die is - dank zij diejen kapotte leuning op da gespannen bruukske - toch nog 'nen goed gezeten burger geworre." Of meskien roep ik mee die vraog: Hedde mister Driessen gekend? herinneringen bij oe op aon ouwen verkennerstijd bij zijn Gregoriusgroep. Of hedde aon Morrisdansen meegedaon in 't naor hum genoemde Theo Driessen-Instituut. Of bende toehoorder gewist bij die sfeervolle concerten in da gebouw aon de

Willem Prinzenstraot in Helmond, en hedde vol aandacht geluisterd, ok naor da gebruikelijke "korte toespraakske" van um, waorin ie oe altijd wel iets meegaaf, 't overdenken meer as wèrd.

Wa makte Theo Driessen nou toe diejen aparte mister, die-t-ie was van 1926 toe 1967, 't jaor van zijn pensionering, en die-t-ie toe z'nen dood is gebleven? Da dee-mein ik te meugen zeggen - da dee de méns die-t-ie is gewist. Da-t-ie zo'ne moderne, menselijke mister kon zijn, da kwaam durda-t-ie zo'ne meesterlijke mens waar. En van die leste, van die meesterlijke mensen hebben we'r jammer genug, nie zoveul as van die menselijke misters. Op zo'n mensen moeten we zuinig zijn, 'veural ok, umda ze't zelf mistal nie zijn op d'r eigen!

Zuinig op z'n eigen? Da waar ok Theo Driessen nie; Nee, hij hee z'n eigen nie gespaard! Nooit nie! En eigenlijk snapte nie, da-t-ie allemaol hee kunnen doen, wa-t-ie hee gedaon. Zo sterk waar ie per slot van rekening ok nie. Wel taai! Negentien jaor oud, nao vier jaor Klein Seminarie en twee jaor Kath. H.B.S. te Helmond z'n eindexamen gehaold hebbend, wier ie vanwege 'n tuberculeuze longaandoening in 't Sanatorium te Son opgenomen. En op 'nen zekeren dag zee d'n dokter: "Moeder Driessen, we hebben julliën Theo nou wel aan z'n longen geopereerd, mar ik moet oe zeggen: veul kans makt ie toch nie. Ik zou'm mar naor huis haolen, dan kan ie thuis sterven." Ze haolden 'm wel naor huis, mar sterven dinnie evvel navenant nie. Nee, um de dooien dood nie, en um 't lieve leven nie! Kik, hij geleufde wel, - ja, en diep - mar krek durrum hoefde-n-ie z'n eigen nog nie te haosten. D'n himmel hee d'n tijd. Die kijkt nie op 'n paor jaorkes. En trouwens, hoeveul van diejen himmel kunde al nie veine in de mensen en in de dinger um oe hinne? Agge mar kijken kunt en luisteren! Meskien ha-t-ie van z'n ouwers, in en um hum boerderij aon D'n Dijk, vlakbij Sluis 10 te Asten, da rijke kijk- en luistervermogen al meegekregen,

en is da op de Astense Lagere School versterkt en op 't Seminarie toe 'n zekerheid verstevigd, um dur de Kath. H.B.S. te Helmond en de Kweekschool te Eindhoven te worden bevestigd. Hoe dan ok, 't moet d'n jongen onderwijzer- nao één jaor Asten aon de Helmondse St. Josephschool bij mister Neutkens aongesteld, um daor 40 jaor (waorvan de leste 11 as Hoofd) te blijven- van 't begien af aon as basis, middel en doel van z'n werk hebben geïnspireerd. Ik heur 'm zeggen: Da's wa ge hier b'ons op school leren moet: kijken en luisteren! Da's wa'k oe leren wil: ontdekken hoe skon de mensen zijn, as ze es kunnen zijn zoas ze zo gère zouwen willen zijn. En ik wil oe de grootheid van de dingen leren beleven. Dagge weet, wurrum ze - zo nietig as ze kunnen zijn - groot meugen heten. Umda ze, jongens, dienstbaar zijn, en wijer nie vraogen. Vur 'ne mens is da heel moeilijk! Mar agge't mar perbeert! En agge mar Geloof hêt! Da's wa'k oe eigenlijk nog 't liefst mee zou willen geven, as ik irluk bij m'n eigen te raoije gao: 'n sterk Geloof! En weette, hoe we da gaon doen, jongens? Da'k daor, verdorie, nie irder op gekommen ben! Ik ga oe leren, hoeveul skôns er op de wirreld is! Natuurlijk moette de tafels van vermenigvuldiging hillemaol vanuit ouwen bloten kop kunnen opzeggen, en ge moet mooi en goed kunnen schrijven en lezen, en ik leer oe Aardrijkskunde en Cultuurgeschiedenis - nee, nie die van oorlogen en rampen - nee, de geschiedenis van de mens-op-z'n best. Mar... da doen we nie allemaol zo stomweg, asof er tussen da alles niks gin verbaand zit! Nee, want da zit er wel... Nou en of! Verhoudingen die we samen tussen getallen zullen vinden zien we terug in de natuur, en in de manieren waarop mensen, al eeuwen en eeuwen terug, bouwden: kerken, kloosters, kastelen, bruggen. En ik zal oe gedichten veurlezen, jongens, en oe uitleggen dagge daorin ok wir da spel van die verhoudingen kunt vinden, da-t-er die spanning in lee, waordur 't mooi wordt, en échter dan de werkelijkheid! En nog beter kan ik oe da laoten heuren, jongens, in de muziek. Hoe'k oe da zal laoten

heuren? Dur oe zelf te leren zingen! Gregoriaans gao'k oe leren zingen, dan kunnen we daormee tegelijkertijd de missen in onze kerk opluisteren....

Mar, dan moet ik oe uurst iets bekennen- en heb 't hart nie, dagge 't wijer vertelt!-: toen ik nog op 't seminarie waar, deelde de muziek-leraar mij in bij de groep die hoegenaamd gin aanleg ha vur muziek! En inderdaad: zelf zing ik heel slecht. Of irluk gezeed: ik kan hillemaol nie zingen. Da heurde ok wel aon mijn stem die alted wa hees klinkt. Ma da gift niks. Ik kan wél heuren of gúllie 't goed doet! Da zingen, da doen we elke dag, zo'n half uurke, mar op zaoterdagen, dan gaon we ok nog tekenen - en nie zomar naotekenen; nee, ik vertel oe 'n verhaal, en dan tekende gullie wagge bij da verhaal denkt. En we gaon van allerhaande dinger maken van klei, en we gaon gedichten opzeggen ... en da allemaol dan nie'vur punten, nee enkelt en alleen vur ons plezier!"

En da hee Theo Driessen gedaon op die zaoterdagmergens, die-t-ie altèd besloot mee't veurlezen van 't Evangelie van d'n kommende zondag. En nog veul meer din ie. Steeds waar ie op zoek naor meugelijkheden um die jongens plezier te laoten hebben in te léren. En dan veural in te leren ervaren, hoe gelukkig 'ne mens is, as ie kan genieten van mooie dingen. En nog gelukkiger, as ie kan gelóven! Vandaar da-t-ie toe 'n hoogtepunt uit hun schooltijd makte: de fietstocht in de meimaond naor de St.Jan in Den Bosch. Alle valpartijen, lekke baand, en soms ok wel vuile jongensbroeken ten spijt, hiel ie da vol. Al ha hij - zo meinden de jongens- netuurlijk mekkelijk praoten, want terwijl zullie tegen de wind in zowa zaten te sterven op d'r fiets, tufte mister Driessen op z'ne Berini, as 'nen herder en 'nen herdershond tegelijk, van achter naor veur, en van veur naor achter. Mar ze hân't er vur over, want ze wiessen wa de mister d'r vur over hâ.....

.... De mijn toebedeelde tijd is bekant um, en ik heb eigenlijk nog'nen hoop. Giesteren, nao de begrafenis,

konde in't Theo Driessen-Instituut de verhalen heuren. Daor zaat of stond z'n talrijke en geestrijke "erfenis" de grote Mister te herdenken. En in allerlei herinneringen troost en bemoediging te verzamelen veur de kommende daag, die wel as heel erg leeg zouwen veurkomme! Ik doe nog gauw 'ne greep; m'n verhaal is brokkelig, ik weet 't, mar vandaag over virtien dagen zal Omroep Brabant uitvoerig terugkomme op dezen hartelijken geweldenaar, dezen verlegen gedrevene, dezen zachtmoedige fanaticus, die Theo Driessen waar.

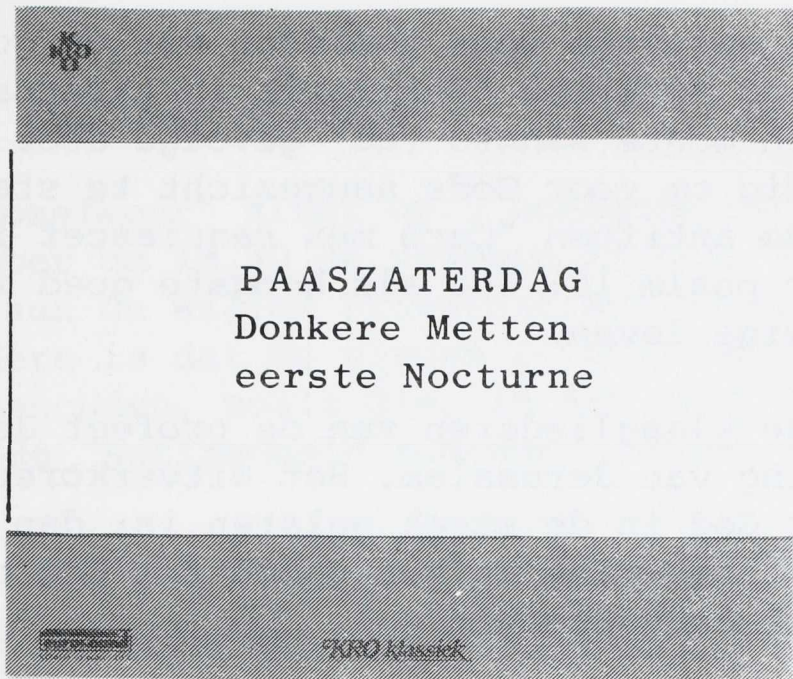
En toch 'n herkenbare mens. Nee, 'n tètie onverzettelijkheid as't er op aonkwaam. Wa't onder d'n oorlog bevurbild dee: Theo aarzelde gin moment, ging bij 't verzet en wier o.a. 'nen onverbeterlijke vervalser van handtekeningen van Ortskommandanten. Waorvan veul mensen profijt hebben gehad. Mar minder z'n leerlingen, want dur hen vervalste handtekeningen van ouders bij gesimuleerde ziekte herkende mister Driessen direct as "vals" 'Nen ludieke mens: zoas al gebleken- mar miskien nog duidelijker, as ik oe vertel, hoe verzot ie waar op spellekes speulen. En dan gère winnen, wonnie! Waorvur speulde anders? Durrum moes er alted gerikt worre volgens de Astense regels, en nie de Helmondse. En bij 't schaken moes d'n tegenstander 't dur hum aongerakte stuk onherroepelijk zetten. Rakte Theo een van zijn stukken aon, dan waar da - da konde toch goed zien! - alted per ongeluk 'Nen stijlvolle mens: Hij hâ daorbij alles van 'nen Brabander, die z'n eigen nie gauw bloot gift. Mar die, as er geholpen moet worre, helpt wa-t-ie kan, en waor-t-ie kan. En durrum ok 'nen eenzame mens: hij waar gereserveerd in 't geven van z'n eigen. Nie umdat-ie nie wou, mar umda-t-ie bang waar, z'n eigen op te dringen. Belastte-n-ie dieje mens daor nie mee?..... 'Nen verlegen mens: Of die verlegenheid ok nie 'n deel waar van z'n bescheidenheid? In ieder geval zaat er in die bescheidenheid zo af en toe ok 'n deel van z'n "boerse" slimmigheid. Hij hee wel es gezeed: "Da kost mij gin moeite, um m'n eigen wa achteraf te

houwen. Ik weet da naor 't Zuiden afzakkende ambtenaren da gère zien, en dan irder toe subsidie besluiten".... Mar 'nen bescheiden mens toch ok wir zeer zeker: toen ze'm mee de gebruikelijke smoes naor't stadhuis hân gelokt, um 'm daor Ereburger van de stad Helmond te maken, en ie onder de poort durkwam, zag ie de rooie looper uitgeleed over binnenplaots en trappen. "Ik wies nie, vur wie die waar" zin ie laoter, "Ik heb nog umgekeke, of er gin bruidspaartje aonkwaam... En zelf trouwen, nee, da dee ik nie! Ik ben mar vurzichtig neffe dieje mooie looper naor binnen gegaon! 'Nen altèd jonge mens: op de leeftijd da aander naor 'n bejaarden-centrum gaon, ging hij er uit. Uit 't centrum aon d'n Rozenhof, waar ie jaore 'n paor kamers ha kunnen krijgen, en betrok ie z'n eigen flat, waar-t-ie gastarbeiders leerde rikken op z'n Astens, terwijl ie onderwijl zelf z'n broeken en overhemden ston te strijken.

...D'n hillen tijd da'k oe dees, op gin stukken nao volledige verhaal van Theo Driessen vertelde, heb ik zitten denken: ik wô da'k 'm hâ kunnen bedanken en afscheid van 'm hâ kunnen nemen, zoals Kees Otten da giesteren dee, toen we op 't kerkhof allemaol rond z'n kist stonnen, en Kees nog 'ne keer vur'm speulde op de gemshoorn. 'n Zacht, melodieus geluid, mar toch ok wa hees-as Theo's eigen stem waar. De hard waaiende wind naam de klanken gemekkelijk mee, net as ie mee de blaojere dee. Die blaoijer zaagde wijer- op wir nir komme, ma die klanken verklonken erres boven ons in de lucht. En waren weg! Toen de gemshoorn zweeg, liepen we aarzelend naor d'n uitgang. Bij 't hek heb ik nog efkes umgekeken: de wind woei net 'nen wolk herfstblaoijer over de kist, die-beladen mee bloemen, mar toch heel eenzaam, doar stond

Helmond, 13 november 1977.

Nol van Roessel.

Plaatbespreking:

De donkere metten van Paaszaterdag.

In de serie KRO-Klassiek, uitgebracht door Eurosound, verscheen enkele jaren geleden de Eerste Nocturne van de Donkere Metten van Paaszaterdag uitgevoerd door het Utrechts Studenten Gregoriaans Koor en het Utrechts Studenten Kamerkoor beide o.l.v. Jan Boogaarts, oud-leerling van Theo Driessen.

De donkere metten zijn het rouw-, treur- en lijdens-officie, de metten van de laatste dag van de goede week. Er branden 13 kaarsen, waarvan er achtereenvolgens 12 worden gedoofd: symbool van de wegvlochtende apostelen. De laatste kaars wordt verborgen en tevoorschijn gehaald, zoals Christus (het Licht der wereld) stierf en daarna verrees.

De plaat wordt afwisselend Gregoriaans en polyfoon gezongen. Hij begint met de antifoon "In pace in idipsum, dormiam et requiescam" gevolgd door psalm 4,

gebed van de gelovige mens temidden van de goddelozen. Daarna komt de antifoon "Habitabit in tabernaculo tuo requiescet in monte sancto tuo" gevolgd door psalm 14: wie is waardig om voor Gods aangezicht te staan? Vervolgens de antifoon "Caro mea requiescet in spe" gevolgd door psalm 15: God als hoogste goed is de bron van het eeuwige leven.

Dan volgen de klaagliederen van de profeet Jeremia over de verwoesting van Jerusalem. Het uitverkoren volk weet dat het door God in de steek gelaten is; dan volgt de vermaning tot bekering en het gebed tot God om zich met zijn volk te verzoenen.

Na deze Lectio I (van Pierre de la Rue) volgt Responsorium I. Lectio II is van Johannes Gardano, over wie weinig bekend is. Na Responsorium II (Jerusalem, sta op, hul U in zak en as) volgt Lectio III (van Bernardus Ycart), waarna Responsorium III deze zeer beluisterenswaardige plaat fraai besluit.

Leo de Bruyn.

TOELICHTING BIJ DE OMSLAG

Gregorius.

Losse pagina in de Codex 21 van de Provinciale Bibliotheek van Stoccarda. Waarschijnlijk uit Noord-Frankrijk (Fontenelle?) IX-X eeuw. Overeenkomstig een Byzantijns model in ivoor.

GREGORIAANS GEZONGEN VESPERS.

Het "Sint Jozefkoor" zingt op 5 november, 3 december en 25 december om 18.30 de vespers in het "Theo Driessen Instituut" aan de Willem Prinzenstraat 43 te Helmond. Het bijzondere is dat de nieuwe richtlijnen zullen worden aangehouden, zoals die, in het over enkele jaren verschijnende "Antiphonale Romanum" zullen worden vastgelegd.

GREGORIAANS GEZONGEN TE:

Helmond, St. Jozefkerk.

Elke zondag, hoogmis om 10.30 uur.

Mamelis (Vaals), Abdij "St. Benedictusberg".

5.00 uur metten en lauden

7.30 uur priem

9.30 uur terts en hoogmis

12.15 uur sext

14.00 uur noon

17.00 uur vespers

20.30 uur completen

KURSUS WARD IV, GREGORIAANS.

In januari zal op de dinsdagavonden een cursus methodiek en didaktiek van het Gregoriaans van start gaan, gegeven in het "Theo Driessen Instituut" aan de Willem Prinzenstraat 43 te Helmond onder auspiciën van Ward Centrum Nederland.

Aanvang telkens 19.30 uur.

Deze cursus is bedoeld voor iedereen die op dit moment of in de toekomst didaktisch bezig wil zijn met groepen.

.Opgave en inlichtingen bij Ward Centrum Nederland.

Docent: Silvère van Lieshout.

Duur van de cursus: 12 avonden.

Inschrijving: zo spoedig mogelijk, uiterlijk voor 1-12.

Kosten: 35 gulden, over te maken op 86.06.48.400

Ward Centrum Nederland, Bondsspaarbank Helmond.

Bevestiging: na betaling.

Programma:

methodiek van het Gregoriaans volgens de WARDMETHODE

praktische vorming van de kursisten

demonstratielessen aan kinderen

kolleges

*Gregoriaans vanuit cultuurhistorisch oogpunt

*Gregoriaans als koorzang

*Gregoriaans vanuit liturgisch oogpunt

*Gregoriaans en kerkgeschiedenis

GREGORIAANSE INFORMATIE-AVOND

Zoals aangekondigd zal op zaterdag 13 januari a.s. de tweede Gregoriaanse informatie-avond gehouden worden, die ditmaal zal gaan over de Vespers en de Completen. In verband met het informatie-uitdragende karakter van de "Amici Cantus Gregoriani" hebben wij ook deze keer gemeend er een open informatie-avond van te maken, zodat wij een aankondiging/uitnodiging zonden aan een aantal dagbladen en tijdschriften.

Daar deze avond natuurlijk in de eerste plaats bestemd is voor de leden van de "Amici Cantus Gregoriani", stellen wij u in de gelegenheid plaatsen te reserveren. Wij zouden u daarom willen verzoeken op een van onderstaande adressen mee te delen of u komt en zo ja, het aantal introducés. U kunt dat schriftelijk doen, maar u kunt ook bellen.

Het volledige programma van deze informatie-avond ziet er als volgt uit:

- 18.30 - 19.00 uur: Openbare repetitie St.Jozefkoor
- 19.00 - 19.30 uur: Pauze
- 19.30 - 20.30 uur: Lezing over Vespers/Completen
aan de hand van door het koor
gezongen fragmenten
- 20.30 - 21.00 uur: Pauze
- 21.00 - 21.45 uur: Integrale uitvoering van Vespers/
Completen in de St.Jozefkerk te
Helmond.

Wij rekenen op een ruime belangstelling, vooral uit de rijen der "Amici Cantus Gregoriani".

Op de volgende adressen kunt u meedelen of u al of niet kunt komen, en op hoeveel mensen we moeten rekenen:

- L.v.d.Laar, Hindestraat 2, Helmond, tel. 04920-23252
- J.v.Ommeren, Havenweg 2, Aarle-Rixtel, tel.04928-1512
- S.v.Lieshout, Bakelsedijk 20, Helmond, tel. 04920-40857
- J.Leenen, Bakelsedijk 22, Helmond, tel. 04920-41047.

Met vriendelijke groet,

de organisatie.

CURSORISCH

SEMILOGIE GREGORIENNE

Dom Eugène Cardine

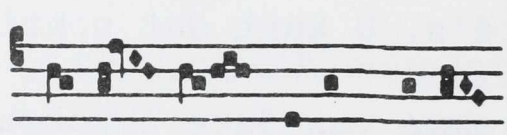
Professeur à l'Institut Pontifical
de Musique Sacrée à Rome.

b. Tractulus: gebogen of neerwaarts geschreven.

Als een lage noot, in het algemeen geschreven als een horizontale tractulus, zich echter aanzienlijk lager bevindt dan verwacht zou worden, is de tractulus soms in gebogen vorm genoteerd, vandaar de naam.

H 367/1

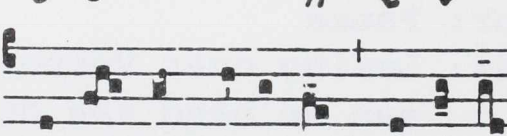
7
Resp

Viri sancti co-ro-nas tri-umphá-les

H 270/15

8
Ant

SPÍ-ri-tus Dómi-ni • replé-vit

c. Melodisch gebruik van de punctum.

De alleenstaande punctum, die alleen maar voorkomt in het Cantatorium, vervangt slechts een tractulus, en dat wil dan zeggen een lage noot. Daar waar het verloop van de melodie een virga vraagt is altijd een virga gebruikt.

Wij geven twee voorbeelden uit het Cantatorium met daarboven geschreven de notatie van Einsiedeln die het gebruik van de punctum niet kent en telkens in plaats daarvan een tractulus schrijft:

. / ✓ -

E 200/3

. / ✓ .

C 100/2

Eripe me Verúmtamen justi

. . ✓

E 101/3

. . ✓

E 101/5

. . ✓

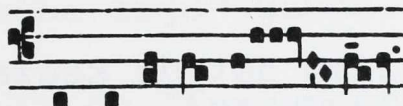
C 65/12

. . ✓

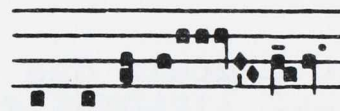
C 65/13

10

Tr

hui habitat V a negó-ti- o

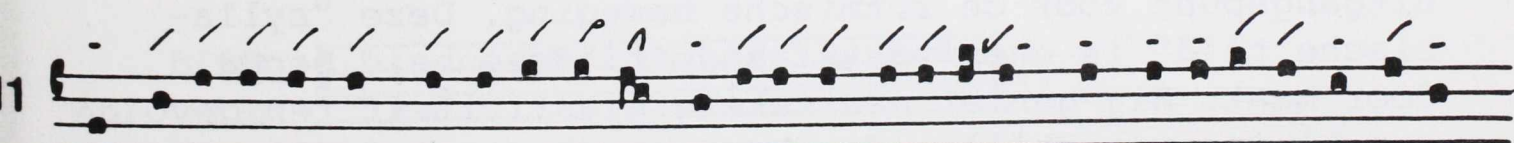

a ru- í-na

3. Interpretatie van de tekens.

a. Ritmisch verband tussen virga en tractulus.

Bepaalde musicologen hebben gedacht dat de tractulus en de virga verschillende ritmische waarden aangaven, te weten = enkelvoudige waarde, = dubbele waarde. Het antwoord op deze gedachte wordt gegeven door het volgende voorbeeld, gekozen uit een heleboel andere in de Codex 381 van St. Gallen (geschreven rond het jaar 1000), dat de verzen bevat van de psalmen van Introiti en Communio's. Het gaat hier om het derde vers van de Introitus "Verba mea", p. 82:

3. Et letentur omnes qui sperent in te in eternum exultabunt & habitabis in e-is

Als het tweede deel van het vers te lang is, verdeelt men het tegenwoordig in tweeën. In het midden ontstaat dan een korte onderbreking.

In deze periode echter zong men een podatus op de aksentlettergreep van het woord voorafgaande aan de cesuur.

Alhoewel de noten van gelijke hoogte vóór de podatus als virga's zijn geschreven, zijn de noten na de podatus geschreven als tractulus, want hier is de melodische lijn van het recitatief beneden de tweede noot van de podatus.

Welnu, het is duidelijk dat de noten die aan de podatus voorafgaan geen dubbele waarde kunnen vertegenwoordigen.

Wij kunnen daaruit dus afleiden dat de keuze van de virga en van de tractulus, die beide staan voor een noot op één lettergreep, zuiver berust op melodische gronden en dat er ritmisch geen enkel verschil tussen beide bestaat.

Wat betreft de ritmische waarde van deze twee tekens kunnen we stellen dat zij een "syllabische tijd" voorstellen, omdat het losstaande noten zijn op één lettergreep. Dat wil zeggen een tijdsduur die wezenlijk verbonden is aan die van de tekst en aan de juiste uitspraak ervan.

Er bestaat in het Gregoriaans geen puur theoretisch ritme, zonder meer vaststaand. Bij het Gregoriaans, een wezenlijk vokale muziek, komt ritme slechts tot stand in een samengaan van tekst en melodie, meer precies van de lettergreep en de klank.

Wij zullen verderop zien dat deze wet ook geldt voor de neumatische elementen van de melismen. Daar ook blijft de "syllabische tijd" het fundament en het uitgangspunt voor de ritmische beweging. Deze "syllabische tijd" is geen vaststaande tijdseenheid bepaald door maat. Hij geniet een zekere elasticiteit ten gevolge van kleine verschillen die hun oorsprong vinden in de lettergrepen zelf.

voldoet zeker om de volgende voorbeelden uit te

spreken om het verschil in tijdsduur van de lettergrepen te ervaren en vast te stellen:

- 1° Veni Domine
- 2° non confundentur
- 3° dii eorum - filii tui

- 1° vijf lettergrepen van een normale "syllabische tijd";
- 2° vijf zwaardere lettergrepen: de "syllabische tijd" is verbreed;
- 3° vijf lichte lettergrepen die een vloeiender "syllabische tijd" geven.

Deze variatie in de "fundamentele tijdsduur" tussen de lettergrepen kan zich nog verder ontwikkelen zoals men zal kunnen zien in de paragrafen b. en c.

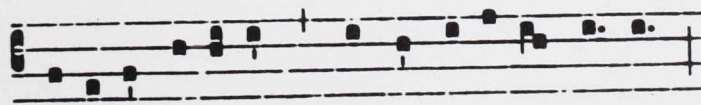
b. Virga en tractulus met episema.

Het feit dat een episema een toevoeging aan het basistecken van de virga of tractulus inhoudt, geeft al duidelijk aan dat de noot met episema van bijzonder belang is: de hand van de schrijver heeft een toevoeging gemaakt om de neum te benadrukken.

- 1. Noten met een episema voorkomende in een uitvoerige kadens.

De kadensen, vooral de uitvoerige kadensen, vragen natuurlijk een zekere vertraging.
Hoe geven de handschriften deze kadensen aan?

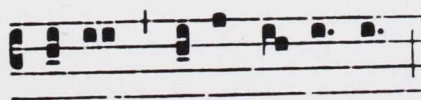
12
Ant

QUæri-te Dóminum, * dum inve-ní-ri pot-est :

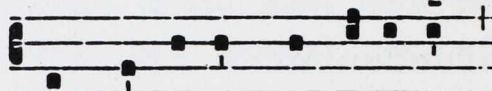
/ / H 20/12

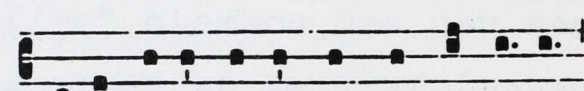
13
Ant

SI-on, * no-li ti-mé-re,

/ / H 21/1

14
Ant H 147/13
COmmendémus nosmet-ípsos

15
Ant H 148/8
Sicut fuit Jonas in ventre ceti

- 12: de twee slotnoten hebben een episema, wat voor ons normaal lijkt;
- 13: enkel de tweede noot draagt een teken, dat een verlenging aangeeft;
- 14: de schrijver benadrukt slechts de eerste noot, de zin die volgt begint ook op een RE;
- 15: enkel de tweede noot is verbreed.

Deze verschillende behandeling van hetzelfde melodisch verschijnsel lijkt ons niet logisch. Dit komt omdat onze beoordelingscriteria niet dezelfde zijn als die van de kopiïst.

S.J.M. v. Lieshout
(wordt vervolgd)

